

ISSN 2181-5291

PSIXOLOGIYA

ILMIY JURNAL

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

SCIENTIFIC JOURNAL

№ 2, 2024

www.buxdu.uz

Qosimova Sarvinoz Baxtiyorovna,
Buxoro davlat universiteti psixologiya va sotsiologiya
kafedrasida katta o'qituvchisi, p.f.f.d.(PhD)

GLOBALASHUV SHAROITIDA TALABALARNI MANIPULYATSION TA'SIRLARDAN HIMOYALASHNING IJTIMOIIY- PSIXOLOGIK OMILLARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada Mamlakatimizda talabalarni manipulyatsion ta'sirlardan himoya qilish, uning mohiyati va asosiy belgilari muammosini, talabalarni manipulyatsion ta'sirlardan himoya qilishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari, talabalarda manipulyatsion ta'sirlariga berilishi va turli ta'sirlarni oldini olishning etnopsixologik xususiyatlari, talabalarda manipulyatsion ta'sirlar natijasida integrativ tarzda namoyon bo'ladigan refleksiv xususiyatlar rivojlanishi, talabalardagi axborotni qabul qilishga bo'lgan motivatsiyaning gender tafovutlariga ko'ra, muloqot motivatsiyasining ustuvor xarakteri haqida so'z boradi. Shuningdek, talabalarda globallashuv sharoitida manipulyatsion ta'sirlariga berilishi va uni oldini olishda tayanch qadriyatlarining differensial namoyon bo'lishi, talabalarda manipulyatsion ta'sirlar natijasida rejalashtirish, modellashtirish, dasturlashtirish, egiluvchanlik, mustaqillikning o'zini-o'zi boshqarish qobiliyati negizida integrativ namoyon bo'lishi tufayli talabalarning xulq-atvorida refleksiv xususiyatlar ustuvor rivojlanishi aytilgan.

Kalit so'zlar: globalizatsiya, manipulyatsiya, tafakkur, emotsiya, mustaqillik, mafkura, psixologik ta'sir.

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ЗАЩИТЫ УЧАЩИХСЯ ОТ МАНИПУЛЯТИВНЫХ ВОЗДЕЙСТВИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Аннотация. В данной статье рассматривается проблема защиты обучающихся от манипулятивных воздействий в нашей стране, ее сущность и основные признаки, социально-психологические особенности защиты обучающихся от манипулятивных воздействий, этнопсихологические особенности предрасположенности учащихся к манипулятивным воздействиям и предупреждения различных воздействий, развитие у обучающихся рефлексивных черт, проявляющихся интегративно в результате манипулятивных воздействий, гендерные аспекты мотивации учащихся к восприятию информации. к различиям согласно, речь идет о приоритетном характере коммуникативной мотивации. Также сказано, что в поведении учащихся приоритетное развитие рефлексивных черт обусловлено дифференцированным проявлением базовых ценностей у учащихся в условиях глобализации и в ее предотвращении, интегративным проявлением у учащихся в результате манипулятивных воздействий на основе способности к самоконтролю планирования, моделирования, программирования, гибкости, самостоятельности.

Ключевые слова: глобализация, манипуляция, мышление, эмоции, независимость, идеология, психологическое воздействие.

SOCIO-PSYCHOLOGICAL FACTORS OF PROTECTING STUDENTS FROM MANIPULATIVE INFLUENCES IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Abstract. In this article, the development of reflexive features in our country, which are manifested in an integrative way as a result of manipulative influences in students, the problem of its essence and main signs, the socio-psychological features of protecting students from manipulative influences, the ethnopsychological features of giving to manipulative influences in students and preventing various influences, the development of, talks about the priority character of communication motivation. It is also said that students priority development of reflexive features in student behavior due to the differential manifestation of base values in the conditions of globalization and its prevention, integrative manifestation on the basis of planning, modeling, programming, flexibility, self-control ability of independence as a result of manipulative influences in students.

Keywords: globalization, manipulation, thinking, emotion, independence, ideology, psychological impact.

Kirish qismi. Hozirda axborot xuruji deb nom olgan tushunchalar o'ta nozik ko'rinishga ega bo'lib, borgan sari uning xavf-xatar darajasi yanada ortib bormoqda. Antik zamonlarda axborot xuruji yirik ko'rinishdagi harbiy urushlar, afsonalar, yolg'on targ'ibotlar ko'rinishida bo'lgan. Bu kabi xurujlarda dushmanlar bir-birlariga ochiq urush e'lon qilgan bo'lsalar, hozirgi vaqtdagi xurujlarda tashqi dushmanlar virtual, ya'ni ko'rinmas shaklda insonlarga o'z ta'sirini o'tkazyaptilar. Xakerlar, kiber jinoyatchilar bunga misol bo'la oladi.

Manipulyatsiya — bu o'z manfaati yo'lida boshqalardan foydalanish, ularni boshqarish orqali ularga ta'sir ko'rsatish. Haddan oshiq manipulyatsiya — bu axloqiy tamoyillarni hurmat qilmaydigan, aldaydigan va boshqalarning zaifligi va ishonuvchanligidan foydalanadigan nayrangchilar, firibgarlar va yolg'onchilarning hiylasidir. Eng kamida manipulyatsiya boshqalarning hisobidan nazorat o'rnatish, foyda olish yoki imtiyozlarni qo'lga kiritish uchun o'tkaziladigan ta'sirdir.

Manipulyatsiya oddiy ta'sir o'tkazish va ishontirishdan farq qiladi. Ta'sir o'tkazish odatda zararsiz deb hisoblanadi, chunki u ta'sir o'tkazilayotgan shaxsni ta'sirni qabul qilish yoki qilmaslik huquqini hurmat qiladi va ortiqcha majburlamaydi. Ishontirish — bu boshqalarni odatda ma'lum bir maqsad zamirida istalgan xatti-harakat tomon yo'naltira olishlik qobiliyatidir. Ta'sir o'tkazish va ishontirish na salbiy va na ijobiydir.

Manipulyatsiya uchun motivatsiya o'z-o'ziga xizmat qilish yoki boshqalarga yordam berish yoki foyda keltirish bo'lishi mumkin. Anti-ijtimoiy manipulyatsiya — bu «boshqalarning hisobidan o'zining shaxsiy maqsadlari yoki manfaatlariga yetishish uchun foydalanish ko'nikmalarini ishlatishdir», ijtimoiy xulq-atvor esa «boshqa shaxs yoki shaxslar guruhiga yordam berish yoki foyda keltirish uchun mo'ljallangan ixtiyoriy harakat».

Bugungi kunda mamlakatimiz telekommunikatsiyalar tizimi dunyoning 180 ta mamlakatiga 28 ta yo'nalish bo'yicha to'g'ridan to'g'ri chiqadigan xalqaro kanallarga ega. Yurtimizdagi teleradio kanallar tomonidan tayyorlangan ko'rsatuv va eshittirishlar internet global tarmog'i orqali real vaqt rejimida jahonga uzatilmoqda. Yurtimizda faqat keyingi o'n yilning o'zida bosma ommaviy axborot vositalarining soni 1,5 barobar, elektron ommaviy axborot vositalarining soni esa 7 barobar ko'payib, bugungi kunda ularning umumiy soni 1200 taga yetdi. Mavjud barcha telekanallarning 53%, radiokanallarning esa 85 % nodavlat ommaviy axborot vositalari hisoblanadi. Ommaviy axborot vositalari O'zbekistonda yashaydigan millat va elatlarning 7 ta tilida faoliyat olib boradi, shuningdek, bosma materiallar va teleko'rsatuvlar ingliz tilida ham tarqatilmog'ida. Yurtimizda internet tizimidan foydalanuvchilar safi jadal suratda kengayib bormoqda. Bugungi kunda ularning soni 6 milliondan ortib ketgani ham fikrimizni tasdiqlaydi. Darhaqiqat, tafsilotlarni bayon etmoq va uni tushuntirib bermoq, shu orqali inson ruhiyatiga ta'sir etmoq muhim ahamiyat kasb etadi. "Adabiyot atomdan kuchli"- degan edi XX asrning buyuk adiblaridan biri Abdulla Qahhor. Adibning o'tgan asrda aytgan ushbu fikri bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotgani yo'q. O'zbek adibi Abdulla Qahhor ushbu fikrlarni aytganida dunyo ahli mafkuraviy poligonlar yadroviy poligonlardan kuchli bo'lishini va mafkuraviy poligonlarning asosiy quroli so'z bo'lib, butun dunyoni larzaga solishini tasavvur ham qilmagan bo'lsa kerak [1]. Tarixdan ma'lumki, tajovuzkor kuchlar biror davlatning yer osti va ustki boyliklariga egalik qilishni xohlab qolsa, och bo'lsada yurish qilavergan. Bugun minglab chaqirim masofani bosib o'tib, og'ir qurol-aslahalarni olib borish uchun sarflanadigan mablag' o'rniga arzimagan mablag' bilan "mo'ljaldagi" davlatni bir guruh fuqarolarining tafakkurini zaharlab, ongiga nosog'lom g'oyalar singdirish, qulay uslubga aylanib qoldi. Ayrim markazlar axborotlar oqimini yoyish orqali davlatlarda ichki nizolar keltirib chiqarmoqdalar. Bugungi kunda inson tafakkuri uchun kurash avj olib ketdi. Inson tafakkuri o'zi nima?

Tafakkur - inson aqliy faoliyatining, aql-zakovati, ongli xatti-harakatining yuksak shakli hisoblanadi. Tafakkur tevarak-atrofni, ijtimoiy muhitni hamda voqelikni bilish quroli, shuningdek, insonning keng ko'lamdagi faoliyatini oqilona amalga oshirishning asosiy sharti hisoblanadi. Tafakkur jarayonida insonda fikr-mulohaza, g'oya, faraz kabilar vujudga keladi va ular ongida tushunchalar, hukmlar, xulosalar shaklida ifodalanadi [2]. Ilmiy manbalarning tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, axborot vositasida ta'sir ko'rsatish o'z ilmiy konsepsiyasiga ega bo'lib, bunda "Shaxs va ijtimoiy munosabatlar nazariyasi", "Tahdidlarni aniqlash va javob qaytarish" kabi ta'limotlarga tayaniladi. Psixologik ta'sir ko'rsatishni amalga oshirishda mintaqaviy, etnomadaniy, diniy, siyosiy va iqtisodiy kabi omillardan foydalanilishini ta'kidlash mumkin. Psixologik ta'sir ko'rsatish konstruktiv va destruktiv jihatlarga ega. Uning konstruktiv jihati ko'proq amaliy ahamiyat kasb etib, bevosita mamlakat strategiyasini amalga oshirish samaradorligini ta'minlashga qaratilgan bo'ladi. Fuqarolarga xavfsizlik madaniyatini shakllantirish maqsadida ijobiy ustanovkalar berish, milliy rivojlanish g'oyalarining asosiy tamoyillarini singdirish, jamiyatda ifodalanishi mumkin bo'lgan ijtimoiy og'ishlarni silliqlash maqsadida turli usul va vositalar orqali olib boriladigan dasturiy tadbirlar majmuasini amalga tadbir etilishidir [3].

Tadqiqot obyekti sifatida talabalarni manipulyatsion ta'sirlardan himoya qilishning o'ziga xos ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini o'rganish jarayonlari tanlangan bo'lib, tadqiqotda Buxoro davlat

universiteti va Qarshi davlat universitetlaridan jami 240 nafar talabalar jalb etilgan. Mafkuraviy poligonlar ta'siridan qanday qutulish mumkin? Mafkuraviy poligonlar xurujidan o'zimizni qanday himoya qilishimiz kerak? - degan savollar bugun barchani birdek qiynaydi. Ha, mafkuraviy poligonlarning turlari judayam ko'p, ular turli ko'rinishdadir. Masalan, chet eldan kirib kelayotgan ochiq pornografiya negizida nosog'lom g'oyalar yashiringan xorij teledasturlari, buzuq kayfiyatli ayrim internet saytlarini inson ongini zaharlash uchun foydalanadigan vositalar deb aytishimiz mumkin. Ushbu omillarni "Chet ellik hojatbarorlarimiz" to'g'ridan-to'g'ri vatanimizga olib kelib tarqatayotgani yo'q, aksincha, o'z vatandoshlarimiz "O'zlarining beminnat xizmatlarini mo'may pullar evaziga" taklif etmoqdalar.

Shuni unutmash kerakki, tajovuzkor kuchlarning oddiy rahbarlaridan tortib oddiy vakillarigacha hammasi boshqa insonlardan o'z maqsadlari yo'lida bir "vosita" sifatida foydalanadilar. Bu "vosita" manfaat keltirmay qo'ygach, "keraksiz matodek" ulotiriladi. Biroq ular muloqot jarayonida, shaxsiy manfaatlari doirasida so'zlashayotganida o'z ichki kechinmalarini aslo sezdirmaydilar. Aksincha, o'zlarini oliyanob, sahoatpesha, hojatbaror sifatida ko'rsatib, sodda odamlarni aldaydilar. Bunday sahoatpesha kuchlar bizning jonajon vatanimizga ham ko'z olaytirgan. Shuning uchun jamiyatimizning har bir fuqarosi qabul qilinayotgan axborotni har jihatdan mulohaza qilib, o'z ongida psixologik sintez-analizdan o'tkazib, axborotning mavzusi, mavzuning g'oyasi, g'oya ortidagi maqsadni anglab yetgan holda to'g'ri xulosa chiqara olishi kerak. Ushbu mexanizmni amalga oshirish uchun har bir inson ongida sog'lom siyosiy psixologiyani, sog'lom siyosiy ruhiyatni shakllantirishimiz, boyitib va rivojlantirib borishimiz kerak. Buning uchun ishini, avvalo, oiladan boshlash kerak. Zero, inson oilada dunyoga keladi, shu makonda tarbiyalanadi; mahallada o'sib ulg'ayadi, bog'chada, maktabda kamolotga yetadi, demak, jamiyatning to'laqonli a'zosi bo'lib shakllanadi.

Qo'llanilgan metodlar. Biz tadqiqot ishimiz davomida talabalarning manipulyatsion ta'sirlarga qanchalik tez berilishida ularning xulq-atvorida mavjud xarakter xususiyatlarining ta'sirini o'rganishga harakat qildik. Buning uchun V.I.Morosanovning "Xulq-atvorni o'z-o'zini boshqarish uslubi" so'rovnomasidan foydalandik. Shuningdek, biz talabalarda manipulyatsion ta'sirlar vaqtida emotsional holatlarni boshqarishni o'rgatishga qaratilgan trening mashg'ulotlari ham o'tkazdik. Bundan ko'zlangan maqsad talabalarda sun'iy ravishda manipulyatsion ta'sirlar, vayronkor va buzg'unchi mafkuralar xuruji uyushtiriladi. Bu vaziyatlarda ularning emotsiya va hissiyotlarini aqlan boshqarish va qarshi g'oyaviy kurashchanlikka safarbar qilish ko'nikmalari haqidagi bilimlar kengaytirish edi. Biz o'z oldimizga quyidagilarni vazifa sifatida belgilab oldik:

1. Emotsiyalar bilan tanishish.

2. Emotsiyalarning namoyon bo'lish xususiyatlarini anglash.

3. Emotsiyalarni ijtimoiy ma'qullangan shaklda buzg'unchi, vayronkor g'oya va mafkuralarga qarshi namoyon qilish yo'llarini izlash.

Mafkuraviy xurujlar vaqtida emotsional holatlarni boshqarishga qaratilgan trening mashg'ulotlarining quyidagi o'ziga xosliklari mavjud:

a) faoliyat jarayonida ishtirokchilardan samimiylik va oshkoralik talab etiladi, buning uchun guruh jiplashgan bo'lishi lozim;

b) mashg'ulotlar davomida trenerdan katta mas'uliyat talab qilinib, u guruhdagi o'zaro ishonchni saqlab turishi kerak;

v) emotsional muammolar mashg'ulotlar davomida niqoblangan o'yinlar, mashqlar orqali ko'rsatib berilishi darkor.

Talabalarda manipulyatsion ta'sirlarga qarshi immunitet shakllanishining ta'sirchan ijtimoiy-psixologik trening dasturini tashkil etish psixolog faoliyatining murakkab va ko'p qirrali imkoniyatlaridan sanaladi. Ushbu faoliyatning tashkiliy jihatlarini yengillashtirishda talabalar manipulyatsion ta'sirlarga qarshi immunitet shakllanishining ta'sirchan psixologik dasturining nazariy jihatdan asoslanishi muhimdir.

Axborot-psixologik xavfsizlik - bu bevosita inson ruhiyatiga ta'sir o'tkazish orqali uni o'z aqidalaridan, muqaddas ideallaridan, e'tiqodidan ayiradigan buzg'unchi g'oyalardan asrashdir. Demak, axborot-psixologik xavfsizlikka ehtiyoj, eng avvalo, inson va jamiyat, inson va davlat, shaxs va uning daxlsizligi, millat va milliy qadriyatlar, jumladan, urf-odatlar, an'analar, tarixiy va madaniy meros, avlodlar vorisiyligi, millatning istiqboli bilan bog'liq bo'lgan qadriyatlarga ma'naviy-ruhiy ta'sir, buzg'unchi g'oyalar va tajovuzkor mafkuralarning mavjudligidan kelib chiqadi.

Olingan natijalar va ularning tahlili: Biz korreksion dastur o'tkazganimizdan so'ng talabalarning xulq-atvorida o'zgarishlar sodir bo'lgan yoki bo'lmaganligini tahlili 1-jadvalda keltirilgan:

1-jadval.

V.I.Morosanovning “Xulq-atvorni o’z-o’zini boshqarish uslubi” so’rovnomasi bo’yicha tajriba guruhidan olingan natijalar tahlili (n=110)

Omillar	O’rtacha qiymat		t	P
	M1	M2		
Rejalashtirish	14,2	20,3	7,3	0,000
Modellashtirish	18,4	23,8	9,6	0,000
Dasturlashtirish	17,2	22,1	8,1	0,000
Natijalarni baholash	13,5	16,2	6,3	0,005
Moslashuvchanlik	16,1	19,1	7,6	0,004
Mustaqillik	14,5	12,3	7,1	0,000
O’zini o’zi boshqarishning umumiy darajasi	15,2	19,2	6,8	0,002

Tadqiqot natijalari tahliliga o’tadigan bo’lsak, so’rovnomaning dastlabki “**Rejalashtirish**” omilida yuqori statistik tafovutlar aniqlandi (ishonchlilik darajasi $p<0,000$). Bu globallashtirish davrida talabalarda uchraydigan turli xil manipulyatsion ta’sirlar jarayonida shaxsning faoliyatni ongli ravishda rejalashtirish, o’z faoliyatini ongli ravishda tashkil qilish, ijtimoiy munosabatlarda o’z pozitsiyasini anglash kabi sifatlarni shakllanganligini anglatadi.

“**Modellashtirish**” omilida ham sezilarli farqlar kuzatildi (ishonchlilik darajasi $p<0,000$). Mazkur omilning talabalarda yuqori darajada shakllantirishdan maqsad ularni tashqi va ichki muhim sharoitlar to’g’risidagi g’oyalarning individual rivojlanishini, ularning xabardorlik darajasi, tafsiloti va adekvatligini aniqlash imkonini beradi. Bundan tashqari talabalar hozirgi vaziyatda ham, uzoq muddatli kelajakda ham maqsadlarga erishish uchun muhim shart-sharoitlarni aniqlay oladilar, bu harakat dasturlarining faoliyat rejalariga muvofiqligi, olingan natijalarning qabul qilingan maqsadlarga muvofiqligi bilan namoyon bo’ladi.

“**Dasturlashtirish**” omili talabalarning o’z harakatlarini ongli ravishda dasturlashning individual rivojlanishi haqida kerakli tasavvurlarni shakllantirish imkonini beradi (ishonchlilik darajasi $p<0,000$). Ushbu shkala bo’yicha yuqori ko’rsatkichlar insonning o’z harakatlari va xatti-harakatlari yo’llarini ko’zlangan maqsadlarga erishish uchun, ishlab chiqilayotgan dasturlarning batafsil va ishlab chiqish darajasi haqida o’ylash zarurligini ko’rsatadi. Har bir talaba o’quv faoliyati davomida erishgan natijalarini izchlik ravishda gipoteza qila olish qobiliyatiga ega bo’lsa, ularning turli ko’rinishdagi axborot ta’sirlariga tushish ehtimoli shunchalik past bo’ladi.

“**Natijalarni baholash**” omili talabalarda o’zlari va ularning faoliyati va hatti-harakatlari natijalarini baholashning individual rivojlanishi va adekvatligini tavsiflash maqsadida qo’llaniladi (ishonchlilik darajasi $p<0,005$). Bu esa talabalardagi o’z-o’zini baholashning rivojlanishi va yetarililigini, natijalarni baholashning subyektiv mezonlarining shakllanishi va barqarorligini ko’rsatadi. Talaba erishilgan natijalar va faoliyat maqsadi o’rtasidagi nomuvofiqlik faktini, shuningdek, o’zgaruvchan sharoitlarga moslashuvchan tarzda moslashishga olib kelgan sabablarni adekvat baholay oladi.

Talabalarni manipulyatsion ta’sirlarga qarshi immunitetni shakllantirishdagi yana bir muhim jihatlardan biri bu ularning jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlarda “**Moslashuvchanlik**” darajalari sanaladi. Agar shaxs o’zi yashab turgan muhitga qanchalik moslasha olsa, ularda turli xil salbiy hissiyotlarni o’rmini ijobiy muhit egallaydi. Mazkur omilni talabalarda shakllantirishdan asosiy maqsad moslashuvchanligining shakllanish darajasini, ya’ni tashqi va ichki sharoitlar o’zgarganda o’z-o’zini boshqarish tizimini qayta qurish, tuzatishlar kiritish qobiliyatlarini hamda ekstremal vaziyatlarda kerakli munosabatni bildira olish ko’nikmasi, xatti-harakatlarning rejaları va dasturlarini osongina qayta tiklay olish bilan belgilanadi.

“**Mustaqillik**” omilida yuqori farqlar aniqlandi (ishonchlilik darajasi $p<0,000$). Talabalarda mustaqillik sifatining yuqori bo’lishi shaxs faoliyatini tashkil etishda avtonomiya, uning faoliyati va xulq-atvorini mustaqil ravishda rejalashtirish, oldiga qo’yilgan maqsadga erishish uchun ishlarni tashkil etish, uning bajarilishini nazorat qilish, faoliyatning oraliq va yakuniy natijalarini tahlil qilish, baholash va turli ta’sirlar paytida o’zini adekvat nazorat qilish qobiliyatidan dalolat beradi.

“**O’zini o’zi boshqarishning umumiy darajasi**” O’z-o’zini boshqarishning umumiy darajasi yuqori bo’lgan subyektlar mustaqil, moslashuvchan va o’zgaruvchan sharoitlarga, ko’p jihatdan ongli ravishda rag’batlantirish va maqsadga erishishga adekvat munosabatda bo’lishadi. Yuqori yutuq motivatsiyasi bilan ular maqsadga erishishga to’sqinlik qiladigan shaxsiy, xarakterli xususiyatlarning ta’sirini qoplashga imkon beradigan o’zini o’zi boshqarish uslubini shakllantirish bilan xarakterlanadi. Ongli boshqarishning umumiy darajasi qanchalik yuqori bo’lsa, odam yangi faoliyat turlarini qanchalik oson o’zlashtirsa, notanish vaziyatlarda o’zini qanchalik ishonchli his qilsa, odatiy faoliyatdagi muvaffaqiyati shunchalik barqaror

bo'ladi. Xulosa qiladigan bo'lsak, talabalardagi o'zini-o'zi boshqarish darajalari qanchalik yuqori bo'lsa, ularni turli ta'sirlardan himoyalanganligi ham shunchalik yuqori bo'ladi.

Xulosa. Biz tadqiqot ishimizdan olgan natijalarimizga ko'ra quyidagilarni xulosa qilishimiz mumkin: Talabalarda psixologik himoya mexanizmlarini shakllantirish orqali ularni turli xil manipulyatsion ta'sirlardan himoyalashda jins farqlarida ishonchli farqlar kuzatildi, ya'ni o'tkazilgan tadqiqotlarda psixologik himoya mexanizmlari qiz bolalarda o'g'il bolalarga nisbatan yuqori shakllanganligini ko'rish mumkin. Talabalarni manipulyatsion ta'sirlardan himoyalashning ijtimoiy-psixologik usullarini yoshlarni turli axborot manbaalaridan foydalanish holati, axborot madaniyati asoslari, axborot faolligining motivatsion tarkibini o'rganish orqali aniqlash mumkinligi isbotlandik. Globallashuv davrida talabalarda uchraydigan turli xil manipulyatsion ta'sirlar jarayonida shaxsning faoliyatni ongli ravishda rejalashtirish, o'z faoliyatini ongli ravishda tashkil qilish, ijtimoiy munosabatlarda o'z pozitsiyasini anglash kabi sifatlarni muhim ahamiyatga ega ekanligini aytishimiz mumkin.

Adabiyotlar:

1. Журбин, И. В. Понятие психологической защиты в концепциях З. Фрейда и К. Роджерса / И. В. Журбин // Вопр. психологии. 1990. - № 4. -С. 14-23.
2. Киршбаум Э.И., Еремеева А.И. Психологическая защита. 2-е изд. – М.: Смысл, 2000.
3. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием: 2-е изд., испр. – М.: Эксмо, 2003.
4. Келлерман, Барбара Идущие за лидером / Барбара Келлерман. - М.: Акваринная Книга, 2009. - 384 с.
5. Лернер М. Развитие цивилизации в Америке. Образ жизни в Соединенных Штатах сегодня. - М.,1992. 91 с.

18	<i>Maturazova Zulfiya Matiyazovna</i>	85
	Talaba yoshlarning etnik o'zlikni anglashining tarkibiy komponentlari	
	Структурные компоненты понимания студентами этнической идентичности	
	Structural components of students' understanding of ethnic identity	
19	<i>Normuminova Dilafr'o'z Erkinovna</i>	89
	Shaxs emotsional holatlarini o'rganish usuli	
	Возможности когнитивной психотерапии в психокоррекции особенностей тревожности личности	
	Possibilities of cognitive psychotherapy in psychocorrection of anxiety features of personality	
20	<i>Orziqulova Charos Raxmatovna</i>	93
	O'smirlik davrida o'z-o'ziga munosabat omillari bo'yicha tadqiqot natijalari tahlili	
	Анализ результатов исследования факторов самооотношения в подростковом периоде	
	Analysis of research results on self-attitude factors in adolescent period	
21	<i>Otamuratov Rustam Uskanovich, Otamuratova Sarvinoz Abdurazakovna, Ustin Pavel Nikolayevich</i>	100
	Internet foydalanuvchilari hissiy intellektning psixologik xususiyatlari	
	Психологические характеристики эмоционального интеллекта пользователей интернета	
	Psychological characteristics of emotional intelligence of internet users	
22	<i>Qayumov Baxtiyor Zokirjon o'g'li</i>	107
	O'smirlarda kreativlik darajasining jinsga xos xususiyatlari	
	Гендерные особенности уровня креативности у подростков	
	Gender characteristics of the level of creativity in adolescents	
23	<i>Qosimova Sarvinoz Baxtiyorovna</i>	111
	Globalashuv sharoitida talabalarni manipulyatsion ta'sirlardan himoyalashning ijtimoiy-psixologik omillari	
	Социально-психологические факторы защиты учащихся от манипулятивных воздействий в условиях глобализации	
	Socio-psychological factors of protecting students from manipulative influences in the context of globalization	
24	<i>Quliyev Yorqin Karimovich</i>	116
	Korrupsiya va korrupsiyaviy xulq-atvor fenomenining psixologik talqini	
	Психологическая интерпретация феномена коррупции и коррупционного поведения	
	Psychological interpretation of the phenomenon of corruption and corruptive behavior	
25	<i>Qulmamatova Fazilat Qarshiyevna</i>	123
	Yoshlarda destruktiv xulq-atvor shakllanishining etnopsixologik xususiyatlari	
	Этнопсихологические особенности формирования деструктивного поведения в молодежи	
	Ethnopsychological characteristics of destructive behavior formation in youth	
26	<i>Ramazonov Zuxriddin Orif o'g'li</i>	127
	Kursantlarda irodaviy sifatlarni shakllanishiga shaxs individual psixologik xususiyatlarining ta'siri	
	Влияние индивидуально-психологических особенностей личности на	